

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף זה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח

י"ח אלול תש"ף
07 ספטמבר 2020

לכבוד

מנהלי מחוזות
מפקחים כוללים
מנהלי בתי ספר
ממונים מחוזיים על החינוך לזה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח
מורי ורכזי זה"ב במוסדות החינוך

שלום רב,

חוזר מנהל האגף ומפמ"ר התחום

גם בתקופת הקורונה ובמיוחד בתקופת הקורונה... זה"ב מציל חיים!

בספר דברים נכתב: "וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה בַּיּוֹם דְּבַר ה' אֵלֵיכֶם בְּחָרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ" (ד', ט"ו)

במקום נוסף נכתב: "הִשָּׁמֵר לָךְ וְשָׁמֹר נַפְשֶׁךָ מְאֹד" (ד', ט')

שני פסוקים אלו למרות שאינם עוסקים בהקשרם המקורי בשמירת הנפש במובנה הפיזי, מלמדים אותנו כי יש משמעות רבה לשמירה על הגוף והנפש שהאדם לא יביא את עצמו לידי סכנה.

מסמך זה מתייחס להוראת הזה"ב ומפרט את הנדרש לחינוך ולהטמעה של נושאי הזה"ב (זהירות בדרכים, הנגשה ובטיחות ילדים) ושל תכניות החובה (כיתות א', ה', י') במוסדות החינוך.

שגרת חיינו מציבה התמודדות של ילדינו עם אתגרים וסכנות בכל מרחבי ההתנהלות (דרך, מוסד חינוכי, בית ופנאי) בפרט עם הסכנות שבדרך, ועם הצורך לפתח אצלם כישורים בין אישיים שיובילו לפיתוח כישורים חברתיים ולקבלת האחר והבנת ההנגשה החברתית וחשיבותה.

עם פתיחת שנת הלימודים ויציאת התלמידים למרחב התעבורתי והמוסדי, מתחזק פוטנציאל ההיפגעות שלהם בדרכם אל המוסד החינוכי וחזרה ממנו, ולכן יש לשים דגש בהוראה ובהטמעה של תכניות הזה"ב.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף זה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח

מחציתה השנייה של שנת הלימודים תש"ף וההיערכות לשנת הלימודים תשפ"א, הציבו בפנינו אתגרים רבים, אותם ידעתם למנף בעיסוק בתכנים מצילי חיים, בדרכי הוראה והערכה מגוונות וחדשניות, תוך דבקות במטרות, ולראייה ההישגים המרשימים בהיקף הכיתות הלומדות, התכנים והפעילויות שנלמדו והתקיימו פרונטלית ומרחוק, ובחינת התאוריה שהיוותה החלק המסכם בתכנית החינוך התעבורתי בעל יסודי.

תקופת הקורונה מזמנת שהייה עצמאית ממושכת בכל מרחבי ההתנהלות ובמיוחד במרחב הביתי ומביאה עמה עלייה ניכרת בהיפגעות ילדים בבית ומחוצה לו ומחזקת את תחושת הבדידות אשר צופנת בחובה את הצורך בחיזוק החינוך להנגשה חברתית.

חוזר זה מתייחס לתכנים ותכניות בנושאי הזה"ב ושם דגש על ידע, מיומנויות וערכים, נוסף על פעילויות הנדרשות להטמעת החינוך למניעת סיכונים ולהעלאת המודעות להנגשה חברתית הנדרשת במיוחד בתקופה זו.

הוראת התוכנית "ללמוד תנועה" - כיתות א'

שלבי חינוך : יסודי
אוכלוסיית יעד: מנהלי בתי ספר, מורים, מדריכי ורכזי זה"ב

הנחיה כללית - הוראת התכנית בכיתות א' ו/או ב' כשעה שבועית במערכת השעות.

תמצית - יש ללמד את התוכנית שעה שבועית אחת לאורך כל שנת הלימודים וגם בתקופת הקורונה.

מהות - היות והתוכנית הינה תוכנית המקנה מיומנות להתנהלות מיטבית במרחבים השונים, ניתן ללמדה גם בתקופת הקורונה בכיתה, בזום ובאופן היברידי ולהתאים לתלמידים משימות תנועתיות חווייתיות ומהנות במרחב הבית ספרי ובמרחב הביתי.

עקרונות מרכזיים

התכנית מבוססת על שכלול התנועה של התלמידים כבסיס לפיתוח יכולתם לבחור ולממש תגובות מוטוריות ורגשיות ולרכוש תרבות של התנהגות בטיחותית בעת ההימצאות בדרך ובתקשורת עם משתמשי דרך שונים.

הנחיות וקישורים

[חוזר מנכ"ל "חינוך לבטיחות בדרכים", הוראת קבע מס' 0136, מיום ד' באלול תשע"ח, 15 באוגוסט 2018.](#)
[תיק תכניות לימודים ללמוד תנועה](#)

קישורים נוספים בטבלת התאמת למידה באתר קורונה – לומדים בביטחון

הוראת התוכנית "עצמאים בשטח" – זה"ב לכיתות ה'

שלבי חינוך : יסודי

אוכלוסיית יעד : מנהלי בתי ספר, מורים, מדריכי ורכזי זה"ב

הנחיה כללית - הוראת התכנית בכיתות ה' או ו' כשעה שבועית במערכת השעות.

תמצית - יש ללמד את התוכנית שעה שבועית אחת לאורך כל שנת הלימודים וגם בתקופת הקורונה. יש לשאוף לרצף הלמידה באמצעות קיום שיעור סדיר פעם בשבוע בלמידה פרונטלית/ מקוונת, ולהשתמש בכלי ההערכה והמדידה המצויים בתיק התכניות כדי לוודא כי תהליך הלמידה, הקניית הידע המיומנויות והערכים של התכנית יושגו בהתאם למגבלות הקיימות.

מהות - התכנית עוסקת בטיפוח תרבות ההתנהגות בדרכים ומתמקדת בצורך לחשוב, להפעיל שיקול דעת ולבחון את הדרך לפתרון סוגיות שעניינן ההתנהלות בדרך. תרבות ההתנהגות בדרכים כוללת ערכים, הבנה חברתית מוסרית והתנהגויות בפועל.

עקרונות מרכזיים

תרבות התנהגות בטיחותית מבוססת על ההכרה כי הסביבה שאנו חיים בתוכה משותפת לכולנו, כמו גם על הידיעה שעלינו למצוא דרכים לקיום משותף ו"להתאים את עצמנו" להתרחשויות ולשינויים בדרך.

הנחיות וקישורים

[חוזר מנכ"ל "חינוך לבטיחות בדרכים", הוראת קבע מס' 0136, מיום ד' באלול תשע"ח, 15 באוגוסט 2018.](#)
[תיק תכניות לימודים עצמאים בשטח](#)

קישורים נוספים בטבלת התאמת למידה באתר קורונה – לומדים בביטחון

הוראת התוכנית "חינוך תעבורתי" לכיתות י'

שלבי חינוך: חט"ע, אוכלוסיות ייחודיות
אוכלוסיית יעד: מנהלי בתי ספר, מורים, מדריכי ורכזי זה"ב

הנחיה כללית - הוראת התכנית בכיתות י' כשעה שבועית במערכת השעות.

תמצית - יש ללמד את התוכנית שעה שבועית אחת לאורך כל שנת הלימודים וגם בתקופת הקורונה. יש לשאוף לרצף למידה באמצעות קיום שיעור סדיר פעם בשבוע בלמידה פרונטלית /מקוונת, ולוודא כי תהליך הלמידה, הקניית הידע המיומנויות והערכים של התכנית יושגו בהתאם למגבלות הקיימות.

מהות - חינוך תעבורתי במובנו הרחב, הוא חינוך לעיצוב תרבות נהיגה ותרבות התנהגות בדרך. תרבות נהיגה היא האופן בו אדם שוקל את מעשיו וכתוצאה מכך, התנהגותו מתאפיינת בהתחשבות וסובלנות. תרבות התנהגות בדרך, היא היכולת ליצור מגוון של תשובות לבעיות ולמצבים הנקרים בדרך, באופן מושכל ומודע ולא כתגובה של אינסטינקט. תרבות נהיגה מתחילה באופן ההתנהגות של אדם עוד בטרם יציאתו לדרך, נמשכת תוך כדי הנהיגה ועד תום הנסיעה.

עקרונות מרכזיים

מטרת תכנית הלימודים "חינוך תעבורתי", להעלות למודעותו של המשתמש בדרך התנהגות טובה יותר הנובעת מתוך הבנה פנימית של יכולותיו ומגבלותיו של האדם, תוך הבנת הצורך לויתור לזולת והתייחסות נאותה לאנשים שיש לחלוק איתם את הדרך ולא רק מתרגול או שינון. החינוך התעבורתי מיועד, בין היתר, להקנות כלים חשיבתיים שיאפשרו קבלת החלטות מושכלת.

הנחיות וקישורים

[חוזר מנכ"ל "חינוך לבטיחות בדרכים", הוראת קבע מס' 0136, מיום ד' באלול תשע"ח, 15 באוגוסט 2018.](#)

[תיק תכניות לימודים חינוך תעבורתי](#)

קישורים נוספים בטבלת התאמת למידה באתר קורונה – לומדים בביטחון

חינוך לזהירות בדרכים - לכלל התלמידים במוסד החינוכי

שלבי חינוך : קדם יסודי, יסודי, חט"ב, חט"ע, אוכלוסיות ייחודיות
אוכלוסיית יעד : מנהלי בתי ספר, מורים, מדריכי ורכזי זה"ב

הנחיה כללית – הטמעת תחום הבטיחות בדרכים במוסד החינוכי.

תמצית - שילוב והטמעת תחום הבטיחות בדרכים בתחומי הדעת השונים במוסד החינוכי כחלק אינטגרלי מתוכניות הלימודים ומשגרת המוסד החינוכי וקיום פעילויות עפ"י תלב"ס זה"ב לאורך השנה, גם אם בפעילויות מקוונות בתקופת הקורונה.

מהות - אגף זה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח אחראי על הוראה רציפה ושיטתית של בטיחות בדרכים לכל התלמידים, קידום בטיחות בדרכים גם בקרב ההורים והקהילה, טיפוח תרבות של התנהגות בדרכים והקניית מיומנויות, ידע, הרגלים ואופני התנהגות המבוססים על מודעות, אכפתיות, התחשבות באחרים, ציות לחוקים ואחריות אישית.

עקרונות מרכזיים

נוסף על שילוב הנושא עם תחומי הדעת האחרים, מדינת ישראל מציינת מידי שנה את השבוע הלאומי לבטיחות בדרכים אשר מטרתו היא להעלות את המודעות הציבורית לנושא הבטיחות בדרכים, לחשיבות של האחריות האישית של כלל משתמשי הדרך ולמחויבותם להתנהגות אחראית, שומרת חוק ומתחשבת בעת ההתנהלות בדרכים.

במהלך שבוע זה מתקיימים אירועים ממלכתיים (טקס מרכזי בכנסת, טקס יום זיכרון לקורבנות תאונות דרכים) ופעילויות נרחבות במערכת החינוך.

הנחיות וקישורים

[קישור למאגר הפדגוגי לפי חטיבות הגיל](#)

[קישור לאתר אגף א' חינוך יסודי – פעילויות למגזר הלא יהודי](#)

[קישור לחומרים ופעילויות לחברה החרדית](#)

מתחם למידה דיגיטלית רלב"ד - מתוך הבנת הצורך בשינוי ותגבור חומרי ההשלמה ללמידה מרחוק, פיתח אגף החינוך ברלב"ד, מתחם למידה דיגיטלית. המתחם מיועד לקשת רחבה של משתמשים מתלמידים ועד להורים מדריכים ומורים במערכת החינוך הפורמאלית. המתחם נימצא בשלביו הראשונים ונכון להיום ניתן למצוא בו אמצעי למידה/משחקים לגילאי 9-12 (כיתות ד עד ו') המותאמים גם לחברה החרדית ולתלמידים בחברה הערבית.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף זה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח

חשוב לציין שהמשחקים והאמצעים עומדים בזכות עצמם לשימוש יחידני אך יחד עם זאת יכולים להוות בסיס למורים לפיתוח מערכי השיעור בבטיחות בדרכים. המשחקים שפותחו עד כה מותאמים למאפייני ההיפגעות של ילדים בגילאי 9-12.

להלן האבחנות העיקריות המאפיינות את ההיפגעות של ילדים עד גיל 14 :

ילדים עד גיל 14 – קבוצת גיל בסיכון בדגש על גילאי 10-14: שינוי בדפוסי ההתנהגות: משתמשי דרך "חדשים" – התרחבות המרחב התעבורתי שבו הם פועלים.

היפגעות כהולך רגל (כה"ר) בחצייה והליכה לא בטיחותית - התפרצות לכביש וחוסר מיומנות להליכה וחצייה בטוחה
שעות ההיפגעות – בעיקר אחה"צ וערב, בשעות החשיכה.

חינוך להנגשה- מבדידות לחברות

שלבי חינוך: קדם יסודי, יסודי, חט"ב, חט"ע, אוכלוסיות ייחודיות
אוכלוסיית יעד: מנהלי בתי ספר, מורים, מדריכי ורכזי זה"ב

הנחיה כללית

הבידוד החברתי בתקופת הקורונה גורם לילדינו לחוסר באינטראקציה חברתית וחסך במפגשים המפתחים את הכישורים החברתיים.

בתקופת הקורונה יש לשים את הדגש על פיתוח הכישורים החברתיים המפתחים אצל הילד את היכולת לקבל את האחר, להכיל את השונה, לגלות אמפתיה, להעלות למודעות את נושא הנגישות, לגלות מעורבות חברתית וערבות הדדית במיוחד בתקופה מיוחדת זו.

תמצית

בכל שבוע מתקיים מפגש בין מחנך כיתה לתלמידיו שעוסק בסוגיות חברתיות, פיתוח מיומנות וערכים במטרה ליצור חברה טובה יותר.

עקרונות מרכזיים

על מנת להכשיר את הלבבות, להעצמת תחושת ההזדהות עם ילדים עם מוגבלויות, לקדם מודעות לשוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות וזאת על מנת להטמיע שינוי חברתי כלפי תלמידים עם מוגבלויות בפרט ואנשים עם מוגבלויות בכלל.

מהות

אין ספק שילדים שספגו וחוו את הנושא יהפכו לסוכני שינוי ויהוו שגרירים בחברתנו: לאמפתיה, לשוויון זכויות, קבלת האחר ומשם הדרך להנגשה החברתית סלולה.

הנחיות וקישורים

יש לעסוק בנושא לפחות אחת לחודש במסגרת שעת מחנך בכיתה או באופן מקוון.

לשם ההנגשה החברתית לנושא חשוב זה מוצעים לפניכם מערכי שיעור והפעלות:

[הצעות לפעילויות, מערכי שיעור ומידע על נגישות](#)

[הצעות לפעילויות, מערכי שיעור ומידע על יום הבינלאומי לאנשים עם מוגבלויות](#) -
חומרים גם בשפה העברית וגם בשפה הערבית

חינוך לאורח חיים בטוח

שלבי חינוך: קדם יסודי, יסודי, חט"ב, חט"ע, אוכלוסיות ייחודיות
אוכלוסיית יעד: מנהלי בתי ספר, מורים, מדריכי ורכזי זה"ב

הנחיה כללית

ימי הקורונה מזמנים שהייה ממושכת במרחב הביתי, שהייה זו מביאה עמה עלייה ניכרת בהיפגעות ילדים בבית ובמרחב הקרוב כגון: כוויות, טביעות, התחשמלות, פגיעה מחומרים מסוכנים וכד'.

תמצית

באחריות מחנך הכיתה להעלות למודעות את העלייה המשמעותית שחלה בהיפגעות ילדים בימי הקורונה.

עקרונות מרכזיים

העלאה למודעות לסכנות המצויות במרחבי ההתנהלות השונים של הילד בדגש על המרחב הביתי.
נוסף על שזירת הנושא בחיי היומיום ולאורך מעגל השנה, יש לעסוק בנושא סביב השבוע הבינלאומי לבטיחות ילדים שיחול בחודש מאי.

מהות

על המחנך לחשוף את תלמידיו למקורות ההיפגעות במרחבים השונים ולציידם בכלים ובאסטרטגיות שיאפשרו להם להתנהל תוך בטיחות מאפשרת ולחשב באופן מושכל נטילת סיכונים.

הנחיות וקישורים

יש לעסוק בנושא לפחות אחת לחודש במסגרת שעת מחנך בכיתה או באופן מקוון.

אגף זה"ב מציע פעילויות מגוונות בנושאים הנזכרים לעיל, מגוון הפעילויות

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף זה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח

מופיעות במרחב הפדגוגי, בפורטל מוסדות חינוך ובפורטל הורים בקישורים
הבאים:

אורח חיים בטוח במרחב הפדגוגי
אורח חיים בטוח בפורטל מוסדות חינוך

אורח חיים בטוח בפורטל הורים:
צמצום סיכונים בבית ובחוץ
בטיחות בבתי ספר ובגני ילדים
זהירות ובטיחות בדרכים

חובה לעסוק בשלושת תחומי האגף בכל שכבות הגיל!

מעבר לקישורים המופיעים במסמך זה, קישורים נוספים לתכניות החובה נמצאים
לרשותכם בטבלת התאמת הלמידה ובמרחב הפדגוגי.

- המסמך נוסח בלשון זכר אך מיועד לכל המינים
- מומלץ לפתוח את הקישורים המצורפים דרך ה- google chrome.

בברכת שנה טובה, בריאה, פורייה ובטוחה,

מקס אבירם
וצוות אגף זה"ב, נגישות ואורח חיים בטוח
במטה ובמחוזות